

תשעה באב

אור החסד בכלי הגבורה

בנוגע לכללות ענין החורבן והגלות – ישנם בזה שני האופנים ד"כל דעבד רחמנא לטב עביד", ו"גם זו לטובה"¹.

מבואר ברשימות הצמח צדק לאיכה² שבחורבן בית המקדש היה "אור החסד בכלי הגבורה", "עם שבחיצוניות היה גילוי הגבורה והדין והרוגז, מכל מקום, בפנימיותו, מחמת זה נתבטלה השנאה כבושה הנזכרת לעיל³, ונתעורר האהבה והרחמים", היינו, שבפנימיות הרי זה ענין של חסד.

וההסברה בזה – בשני אופנים: אופן הא' – על פי המבואר במדרש⁴ בפירוש הפסוק⁵ "מזמור לאסף אלקים באו גוים נחלתך", "לא הוה קרא צריך למימר אלא בְּכִי לֵאסֵף, נְהִי לֵאסֵף, קִינָה לֵאסֵף, ומה אומר מזמור לאסף . . . כך אמרו לאסף, הקב"ה החריב היכל ומקדש, ואתה יושב ומְזַמֵּר?! אמר להם, מְזַמֵּר אני ששפך הקב"ה חמתו ("כלה ה' את חמתו")⁶ על העצים ועל האבנים ולא שפך חמתו על ישראל", כלומר, חורבן בית המקדש הוא אמנם ענין של היזק, אבל, על ידי היזק זה באה טובה, שנמנע היזק גדול יותר רחמנא ליצלן (ש"לא שפך חמתו על ישראל") – שזהו ענין ד"לטב עביד", שהדבר עצמו הוא בלתי-רצוי, אלא שעל ידי זה באה טובה.

ואופן הב' – שחורבן בית המקדש הוא לצורך בנין בית המקדש נעלה יותר, בית המקדש השלישי, שמעלתו גדולה באין ערוך לגבי בית המקדש הראשון והשני שבנינם בידי אדם, ואילו בית המקדש השלישי יהיה בידי

¹ בהבא לקמן – ראה גם מכתב ח"י מנ"א שנה זו (אג"ק ח"ד ס"ע תיג ואילך) – "ואסיים במה שאמרת: בהמשך לשבת נחמו כו".

² אוה"ת נ"ך ח"ב ע' א'פג.

³ כמ"ש לפנ"ז (שם) שבבנין ביהמ"ק "שנאה כבושה היתה" (ראה ויק"ר רפ"ז), כמ"ש "כי על אפי ועל חמתי היתה לי העיר הזאת למן היום אשר בנו אותה גו' להסירה מעל פני", "השנאה היתה בפנימיות, ובחיצוניות ה' גילוי האהבה, וע"ד אור הגבורה בכלי החסד".

⁴ איכ"ר פ"ד, י"ד. וש"נ.

⁵ תהלים עט, א.

⁶ איכה ד, יא.

שמים⁷, אלא, כל זמן שעומד על תילו ועל מכונו בית המקדש שבנינו בידי אדם, לא יכול לירד ולהתגלות הבנין שבידי שמים, ובהכרח לסתור תחילה הבנין שבידי אדם כדי שיוכל להבנות הבנין שבידי שמים⁸,

[במכל שכן וקל וחומר מ"בנין הורדוס⁹, "שהוצרכו לסתור תחילה (חלק מ)הבנין הקודם, ורק לאחרי זה היו יכולים לבנות בנין מפואר ונאה יותר¹⁰, ואם בשביל בנין מפואר ונאה יותר בידי אדם צריכים לסתור תחילה הבנין הקודם, בשביל בנין מפואר ונאה יותר בידי שמים, על אחת כמה וכמה שצריכים תחילה לסתור הבנין הקודם שבידי אדם].

וכיון שכן, הרי, חורבנו של בית המקדש שנבנה בידי אדם בשביל בנין בית המקדש בידי שמים, אינו היזק (שעל ידו יבוא דבר טוב), אלא (החורבן עצמו הוא) דבר טוב – "סותר על מנת לבנות", שהסתירה עצמה היא התחלת הבנין¹¹ - שזהו ענין ד"גם זו לטובה", שהדבר שנראה בלתי-רצוי הוא באמת דבר טוב.

אמנם, כל זמן שנמצאים עדיין בגלות, לא יכול להיות ההרגש ד"גם זו לטובה", כיון שנרגש בגלוי ההיזק דהחורבן (אלא, ישנו ההסבר שהיזק זה מנע היזק גדול יותר),

אבל, צריכים לידע שעכשיו [לאחרי תשעה באב, ולאחרי שכבר עברו כל ההעלמות וההסתרים וכל הבלבולים כו'] הולכים ומתקרבים לזמן הגאולה, שאז "הקב"ה מוציא חמה מנרתקה צדיקים מתרפאין בה"¹², ואז יראו בגלוי (לא רק ש"כל דעביד רחמנא לטב עביד", אלא יתירה מזה) ש"גם זו לטובה", שהחורבן עצמו לא היה ענין של גבורה, אלא טוב מכוסה, כאמור, אור החסד בכלי הגבורה.

⁷ ראה זהר ח"א כח, א. ח"ג רכא, א.

⁸ מעין דוגמא לדבר: פעם היו רגילים לומר, שלעשות מ"פויילשער חסיד" חב"ד'ניק, קשה יותר מאשר לעשות מ"עולם'שער" – חסיד, כי, "פויילשער חסיד" יש לו כבר איזה "צורה" ו"ציור", ובמילא, צריכים תחילה להפשיטו מציורו הקודם, ורק לאח"כ יכולים לעשותו חב"ד'ניק, משא"כ ה"עולם'שער" הוא בבחינת "גולמי כלי עץ", וצריכים רק להלבישו הלבוש הראוי.

⁹ ראה ב"ב ד, א.

¹⁰ וזה שאמרו "לא ליסתור איניש בי כנישתא עד דבני בי כנישתא אחריתא" – "מלכותא שאני דלא הדרא בי". . אי אמר מלכותא עקרנא טורי, עקר טורי ולא הדר בי" (שם ג, ב), כך שהיו יכולים להיות סמוכים ובטוחים שיבנה הבנין המפואר והנאה יותר.

¹¹ ראה גם לקו"ש חכ"ט ע' 11 ואילך, ובהנסמן שם.

¹² נדרים ח, סע"ב. וש"נ.

וכמו שנאמר¹³ "ואמרת ביום ההוא אודך ה' כי אנפת בי", היינו, שלעתיד לבוא יודו להקב"ה (לא על זה שסוף כל סוף נתבטל המעמד ומצב ד"אנפת בי", אלא) על כך ש"אנפת בי", כיון שיראו בגלוי שאין זה ענין של כעס, אלא טובה.

ובדינו ניתן הדבר – אם יהיה באופן ד"בעתה" או באופן ד"אחישנה"¹⁴.

ובהקדם המסופר במדרשי חכמינו ז"ל¹⁵, מעשה באיש אחד שהיה חורש שדהו עם פרתו, וגעתה פרתו, עבר לפניו ערבי אחד שהיה מבין שיחת בהמות, ואמר לו, הנח המחרשה, כיון שעכשיו חרב בית המקדש, עודו מדבר עמו, געתה פרתו פעם שניה, ואמר לו הערבי, יכול אתה לחזור ולהמשיך לחרוש שדך, כיון שעכשיו נולד מושיען של ישראל.

ומזה מובן, שמשך זמן החורבן [שבו הוצרך להיות ההיזק כדי למנוע היזק גדול יותר, או הסתירה על מנת לבנות בית המקדש נעלה יותר (כשני האופנים הנזכרים לעיל)] היה יכול להיות – אילו זכינו – ברגע כמימרא, כשיעור הזמן שבין געיית הפרה בפעם הראשונה לגעיית הפרה בפעם השניה!...

וגם עכשיו תלוי הדבר בדינו, שבכל רגע ורגע יכולים אנו לפעול ירידת והתגלות בית המקדש השלישי – שלהיותו בנין בידי שמים, יכול להבנות גם בלילה (דלא כהבנין בידי אדם שצריך להיות ביום דוקא)¹⁶ - כי, כאשר ההנהגה של בני ישראל היא באופן ד"בקולו תשמעו", אזי בא משיח "היום"¹⁷ [כהמענה של משיח על השאלה "לאימת אתי מר": "היום, אם בקולו תשמעו"¹⁸, ובפרט על ידי ההכנה ד"יפוצו מעינותיך חוצה"¹⁹] ובמילא יורד ומתגלה בית המקדש השלישי על אתר.

ואז יאמרו" אודך ה' כי אנפת בי", כיון שיראו ש"גם זו לטובה", שכל הענינים שחשבו עד עתה שהם ענינים לא טובים, נעשו טוב הנראה והנגלה. ובלשון הגמרא בסיום מסכת תענית: "כל אחד ואחד מראה באצבעו (על אלקות), שנאמר . . . הנה אלקינו זה וגו' נגילה ונשמחה בישועתו".

¹³ ישעי' יב, א.

¹⁴ איכ"ר פ"א, נא ובמת"כ שם.

¹⁵ שם ס, כב. וראה סנהדרין צח, א.

¹⁶ כדאיתא בפרש"י – ר"ה ל, סע"א. פרש"י ותוס' – סוכה מא, סע"א. תוס' – שבועות טו, רע"ב.

¹⁷ תהלים צה, ז.

¹⁸ סנהדרין שם.

¹⁹ ראה אגה"ק דהבעש"ט – כש"ט בתחלתו.

קטע משיחת כ"ף מנחם-אב, רשימת השועמים בלתי מוגה.

תו"מ התשי"א ה"ב ע272.

פרויקט זו נוסד בימי השבעה לזכרון ולע"נ הרב גבריאל נח וזוגתו רבקה הי"ד
- שלוחי כ"ק אדמו"ר במומבאי , אינדיא

נדפס ומופץ ע"י הרה"ת ר' שלמה לרר ומשפחתו שיחיו
שלמה נחמ"ה , צבי"ה זלאטע רייזל , שמואל , מנחם מענדל , ישראל אריה לייב , יוסף יצחק ,
שניאור זלמן , חיה מושקא , אברהם דוד , אהרן , חנה